



- Viden i fællesskab

2016

## Et tidsligt perspektiv på pædagogisk praksis

Effektmålinger og evalueringer har for længst gjort deres indtog på den pædagogiske scene, og forskellige metoder og redskaber til dokumentation og effektmåling er blevet velkendte elementer i de fleste pædagogers faglige hverdag. Ovennævnte processer bidrager til indsamling af viden, hvor formålet er at højne kvaliteten af det pædagogiske arbejde. Spørgsmålet er, om der findes en viden, som ikke kan indsamles og fastholdes med de nuværende metoder, og om dette ikke er med til at forvrænge billedet af den pædagogiske praksis.

*Af Søren Lytzau, fysioterapeut og kandidat i pædagogisk sociologi*

Enhver praksis finder sted i kronologisk ordnet rækkefølge, og man kan således tale om, at den tidslige forståelse af praksis er lineær. Således er det givet, at vi må hælde mælk op i glasset, før vi kan drikke det. Den omvendte rækkefølge er ikke mulig i praksis, og vil forekomme ligeså absurd, som når vi ser en videosekvens baglæns, hvor mælken tilsyneladende kommer ud af munden. På trods af det åbenlyse absurde i at invertere kronologien, så er dette ofte udgangspunktet for de fleste analyser af praksis, hvor der indledningsvis ses på, om det ønskede resultat er opnået, altså om vi fik noget at drikke i ovenstående eksempel.

### Praksis og evalueringens tidslighed

Analysens og evalueringens tid er således ikke kronologisk ordnet, og man kan beskrive det, som at tiden bliver cirkulær. Det betyder, at vi kan analysere et hvilket som helst punkt i cirklen uden at tage hensyn til den oprindelige kronologiske rækkefølge. Sammenlignes den pædagogiske praksis med et stykke musik, så vil den have både rytme, tempo og orientering, og samspillet mellem disse faktorer vil skabe helhedsoplevelsen eller meningen, om man vil. Musik kan med andre ord ikke skilles ad, uden at det går ud over helhedsoplevelsen, da musik ligesom pædagogisk praksis er lineær.

I pædagogikken skilles praksis ofte ad, når praksis flyttes ind i analysens og evalueringens felt, hvor

tiden ikke længere afgrænser praksis. Praksis og evaluering befinder sig derfor i to forskellige verdener på grund af forskellen i tidslighed. Den franske sociolog Pierre Bourdieu beskriver dette som at: "Videnskaben har en tidslighed, som ikke er praksissens" (Bourdieu, 2007, s. 132), og man kan sætte spørgsmålstegn ved, om man kan forstå pædagogisk praksis retrospektivt uden at kende til dens rytme, tempo og orientering. Ifølge Bourdieus forståelse af praksissens logik er svaret nej, eftersom en praksis, der er taget ud af sin kontekst, vil bidrage begrænset til meningsskabelse, hvis man ikke kender til dens tidslige orientering. Dette må der tages hensyn til, når der arbejdes med analyse og evaluering, og således stilles der øgede krav til, hvordan en given indsats dokumenteres.

Dokumentation skal forholde sig til praksis på dennes tidslige præmis, og i videst muligt omfang undgå at fortolke, da dette hører til i den analytiske fase. Den daglige dokumentation skal fremstå neutral, hvilket fordrer en evne til at beskrive uden at forklare og begrunde. Forklaringerne og begrundelserne har et cirkulært forløb, hvor resultatet er kendt på forhånd, og årsagerne fremstår retrospektive. Når vi spørges om, hvorfor vi for eksempel tog jakke på, så vil svaret måske være, fordi vi frøs, men svaret kunne også være, at vi forventede at komme til at fryse, hvis vi undlod jakken.



Adspurgt til, hvorfor vi forventede at komme til at fryse, ville svaret nok ikke længere være så entydigt, da forventningen om et givent resultat ofte er komplekst, og i dette tilfælde ville bero på alt fra himlens udseende og skyernes bevægelser til vores egen sindstilstand. Det første svar er derfor udtryk for aktuel viden, mens andet svar er udtryk for erfaringsbaseret viden.

### **Erfaringsbaseret viden**

Erfaringer er uafhængige af tiden, og når de først er erhvervet, benyttes de efter behov.

Erfaringsbaseret viden er nært beslægtet med Bourdieus begreb om habitus, der defineres som før-bevidste kropslige dispositioner for handlinger (Bourdieu, 2007; Bourdieu & Wacquant, 2004), som er konstituerende for individets valg på alle niveauer.

Den før-bevidste disposition betyder, at individet ofte ikke er direkte bevidst om sit valg, og dermed ikke umiddelbart kan italesætte dette. Der er med andre ord ikke nødvendigvis tale om valg, der kun er baseret på aktuel viden, men som ovenstående eksempel illustrerer, så bidrager erfaringer/habitus også afgørende til beslutningsprocessen.

Ofte benyttes termen "tavs viden" om dette fænomen, som ifølge Randi Nygård Andersen (2011) tilsyneladende er særligt udbredt i det pædagogiske felt, og forklarer blandt andet dette med et manglende fokus på vidensbaserede tilgange, der bygger på pædagogisk forskning.

Således betegnes det pædagogiske felt ofte som praksisorienteret, og teori og praksis kommer til at fremstå som dikotomier, hvilket giver anledning til at stille spørgsmålet, om der findes god praksis uden teori eller god teori uden praksis.

Spørgsmålet er et paradoks for, jævnfør Bourdieu, så er teori og praksis ikke hinandens modsætninger men hinandens forudsætninger. Teori udspringer af praksis, og praksis udvikler teori, hvilket i grove træk beskriver deres komplementerende forhold.

Mængden af tavs viden i det pædagogiske felt er stor, og som beskrevet tidligere, så er tavs viden ikke nødvendigvis vidensbaseret i forskningsmæssig forstand. Dette gør dog ikke den tavse viden ringere, men man skal naturligvis være opmærksom på, at personlige erfaringer og egen habitus ikke kommer til at fylde det hele, og dermed bliver en hindring for pædagogisk udvikling hos de borgere, man arbejder med.

### **Vidensbaseret pædagogisk praksis**

Den pædagog, der står midt i en pædagogisk praksis, indretter sig ofte ikke efter det, som vedkommende ser, men efter det, som vedkommende forudser i den direkte oplevede nutid. Dette kan sammenlignes med fodboldspilleren, som må spille bolden til der, hvor denne forventer, at medspilleren vil nå frem til om et øjeblik. Han må med andre ord foregribe andres foregribelser, og på samme måde må pædagogen være på forkant med begivenhederne.

Denne forudsigelighed kræver, at pædagogen handler på sin kropsligt inkorporerede viden eller habitus, da der sjældent i praksis er tid til at analysere og reflektere. Som tidligere beskrevet så er praksissens tid lineær, og pædagogen må acceptere dette ved at improvisere og konstant tilpasse sig i situationen. Den erfarne pædagog vil have en langt mere raffineret vidensbase at referere til end den nyuddannede, som kun har teorien og dens cirkulære tidslighed at referere til.

Pædagogisk praksis bør være vidensbaseret med en forankring i pædagogisk forskning. Men dette bør ikke ske på bekostning af den praksisorienterede tilgang, som driver al pædagogisk udvikling. Derfor er det nødvendigt at forstå de forskellige tidsligheder, som er præmissen for praksissen og teorien. I dette arbejde bliver god dokumentationspraksis afgørende, når målet er at højne kvaliteten i den pædagogiske praksis.

**Litteratur:**

Andersen, R. (2011). Tavs viden og praktik: en diskussion af Polanyis teori om tavs viden i sygeplejeuddannelsen og i pædagoguddannelsen.

Roskilde: Roskilde Universitetsforlag. Bourdieu, P. (2007). Den praktiske sans. Hans Reitzels Forlag. Bourdieu, P. & Wacquant, L. J.D. (2004).

Refleksiv sociologi – mål og midler. Hans Reitzels Forlag.